

Európai
Bizottság

Oktatási és Képzési Figyelő 2016

Magyarország

A 2016. évi Oktatási és Képzési Figyelő 2. kötete huszonnyolc egyedi országjelentést tartalmaz. A legfrissebb mennyiségi és minőségi bizonyítékokra támaszkodva mutatja be és értékeli az Európai Unió egyes tagállamaiban zajló legújabb, illetve folyamatban lévő fő szakpolitikai intézkedéseket a 2015 közepe óta bekövetkezett fejleményekre összpontosítva. Ily módon e kötet kiegészíti a tagállami oktatási és képzési rendszereket bemutató meglévő információforrásokat.

Az országjelentések szerkezete a következő. Az 1. szakasz a fő oktatási és képzési indikátorok statisztikai áttekintését tartalmazza. A 2. szakasz röviden azonosítja az adott ország oktatási és képzési rendszerének fő erősségeit és kihívásait. A 3. szakasz az oktatásra fordított kiadásokat, valamint a demográfiai és a készségekkel kapcsolatos kihívásokat veszi górcső alá. A 4. szakasz az egyenlőtlenségek elleni küzdelem és a befogadás előmozdításának fontos területeire, a korai iskolaelhagyásra, a koragyermekkori nevelésre és gondozásra, valamint az alapkészségekre helyezi a hangsúlyt. Az 5. szakasz az iskolai oktatás korszerűsítésére irányuló politikákkal foglalkozik, ideértve többek között a tanári szakmát, valamint a digitális és nyelvi készségeket is. A 6. szakasz a felsőoktatás korszerűsítésére irányuló intézkedéseket tárgyalja. Végül a 7. szakasz a szakképzéssel, valamint a felnőttkori tanulással foglalkozik.

A kézirat 2016. szeptember 15-én készült el.
ec.europa.eu/education/monitor

A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval kapcsolatos kérdéseire segít Önnek választ találni.

**Ingyenesen hívható telefonszám (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Cover image: © Shutterstock.com

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2016

ISBN 978-92-79-58645-3

ISSN 2466-9997

doi: 10.2766/728145

© Európai Unió, 2016

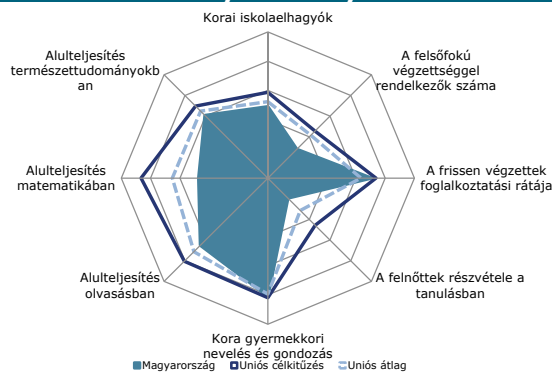
A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.

1. Fő indikátorok

		Magyarország		Uniós átlag		
		2012	2015	2012	2015	
Az „Oktatás és képzés 2020” keretrendszer referenciaértékei						
Az oktatást és a képzést korán elhagyók (18-24 évesek)	Összesen	11,8%	11,6% ^b	12,7%	11,0%	
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma (30-34 évesek)	Összesen	29,8%	34,3%	36,0%	38,7%	
Kora gyermekkori nevelés és gondozás (4 éves kortól iskolaköteles korig)		94,5% ¹¹	94,7% ¹⁴	93,2% ¹¹	94,3% ¹⁴	
Alulteljesítő 15 évesek részaránya a következő területeken:	Olvasás	19,7%	:	17,8%	:	
	Matematika	28,1%	:	22,1%	:	
	Természettudományok	18,0%	:	16,6%	:	
A frissen végzettek foglalkoztatási rátája (az oktatási rendszert a referenciaév előtti 1-3 évben elhagyó 20-34 évesek)	ISCED 3-8 (összesen)	73,3%	80,4% ^b	75,9%	76,9%	
A felnőttek részvétele az egész életen át tartó tanulásban (25-64 évesek)	ISCED 0-8 (összesen)	2,9%	7,1% ^b	9,2%	10,7%	
Egyéb vonatkozó indikátorok						
Oktatási beruházások	Oktatásra fordított közkiadások a GDP arányában	4,7%	5,2% ¹⁴	5,0%	4,9% ^{14,p}	
	Az állami és magánintézményekre fordított kiadások tanulónként euróban vásárlóerő-paritáson	ISCED 1-2	€3.356	€3.481 ¹³	:	: ¹³
		ISCED 3-4	€3.276	€3.253 ¹³	:	: ¹³
		ISCED 5-8	€6.747	€7.370 ¹³	:	: ¹³
Az oktatást és a képzést korán elhagyók (18-24 évesek)	Belföldön született	11,7%	11,6% ^b	11,6%	10,1%	
	Külföldön született	:	:	24,9%	19,0%	
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma (30-34 évesek)	Belföldön született	29,7%	34,5%	36,7%	39,4%	
	Külföldön született	36,0%	26,1% ^u	33,8%	36,4%	
A frissen végzettek foglalkoztatási rátája (az oktatási rendszert a referenciaév előtti 1-3 évben elhagyó 20-34 évesek)	ISCED 3-4	62,4%	75,6% ^b	69,7%	70,8%	
	ISCED 5-8	84,0%	86,7% ^b	81,5%	81,9%	
Tanulási célú mobilitás	Végzettek befelé irányuló mobilitása (alapképzés)	2,8% ¹³	3,0% ¹⁴	5,5% ¹³	5,9% ¹⁴	
	Végzettek befelé irányuló mobilitása (mesterképzés)	7,0% ¹³	8,5% ¹⁴	13,6% ¹³	13,9% ¹⁴	

Források: Eurostat (további részletekért lásd a 9. szakaszt); OECD (PISA).
 Megjegyzések: az adatok súlyozott uniós átlagértékek, amelyek a forrástól függően eltérő számú tagállamra vonatkoznak; b = törés az időszorban, d = eltérő fogalom meghatározás, p = nem végleges, u = alacsony megbízhatóság, 11 = 2011, 13 = 2013, 14 = 2014.
 További információk az 1. kötet vonatkozó szakaszában található (ec.europa.eu/education/monitor).

1. ábra: A legjobban (külső gyűrű) és leggyengébben (közép) teljesítőkhöz képest viszonyított helyzet

Forrás: Az Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság számításai az Eurostat-tól (2015-ös munkaerő-felmérés) és az OECD-től (2012-es PISA-felmérés) származó adatok alapján.
 Megjegyzés: Minden pont egy maximális érték (a legjobban teljesítők a külső gyűrűn jelennek meg) és egy minimális érték (a leggyengébben teljesítők a ábra közepén jelennek meg) közé esik.

2. Főbb megállapítások

- 2015/2016-tól ötről három évre szállították le az óvodai nevelésben történő kötelező részvétel korhatárát, a gyermekek iskolára való jobb felkészítése és későbbi lemorzsolódásuk veszélyének csökkentése érdekében.
- 2015/2016-ban duális képzési programok bevezetésére került sor a felsőoktatás munkaerő-piaci igényekhez való igazodásának javítása érdekében.
- A kormány bejelentette, hogy 2017. januártól az önkormányzatoktól az állam veszi át az állami iskolák működtetését, és decentralizálja az állami iskolafenntartó szervezetet.
- 2016/2017-ben új alaptanterv bevezetésére került sor a szakközépiskolák részére, amelyben megnövekedett a szakképzési tantárgyak tanítási óráinak száma.
- A magyar oktatás esélyegyenlőségi kihívásokkal küzd. A tanulók teljesítménye összefügg társadalmi-gazdasági háttérükkel, és növelni kell a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák részvételét a befogadó többségi oktatásban.
- Az oktatásra fordított teljes kormányzati kiadás 12,5%-kal emelkedett 2014-ben.

1. háttérmagyarázat: A 2016. évi európai szemeszter országspecifikus ajánlása az oktatás és a képzés területén

A 2016. évi európai szemeszter Magyarországnak szóló országspecifikus ajánlásai (az Európai Unió Tanácsa, 2016) között az oktatásra és a képzésre vonatkozó ajánlás is szerepelt:

a Tanács ajánlja, hogy Magyarország hozzon intézkedéseket az oktatás eredményeinek javítására és a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák befogadó többségi oktatásban való részvételének növelésére.

3. Az oktatásba való beruházás a demográfiai és a készségekkel kapcsolatos kihívások kezelése érdekében

Az oktatásra fordított államháztartási kiadások GDP-hez viszonyított aránya 2014-ben 5,2% volt, némileg meghaladva az uniós átlagot (4,9%)¹. Az oktatásra fordított teljes kormányzati kiadás 12,5%-kal emelkedett 2014-ben, az előző három év csökkenését követően. E kiadások magukban foglalják az ágazatra szánt uniós források felhasználását. Az európai strukturális és beruházási alapok Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programja keretében a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozóan 344 millió euró került elkülönítésre a korai iskolaelhagyás elleni küzdelemre és a kötelező oktatás színvonalának növelésére (Kormány, 2015a).

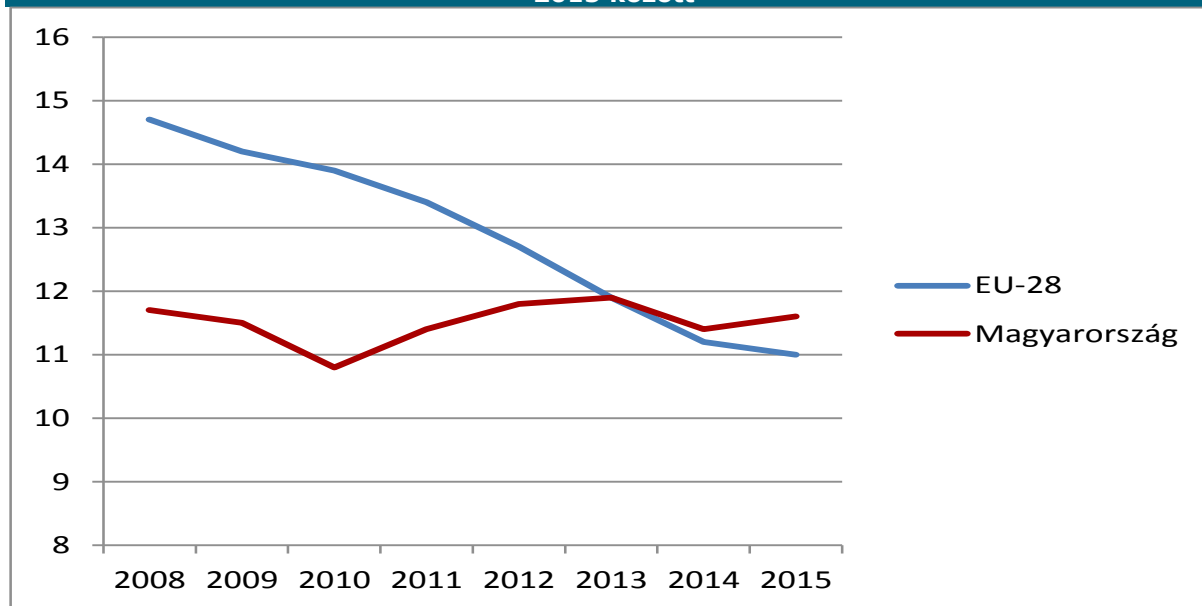
A magyarországi foglalkoztatási ráták azt mutatják, hogy a magasan képzett munkavállalók aránya meghaladja az uniós átlagot (83%) a középfokú képzettséggel rendelkező munkavállalókhöz (73,7%) és különösen az alacsonyan képzett munkavállalókhöz (48,1%) képest. Az Európa más részein elérhető magasabb fizetések egyre több magasan képzett és középfokú képzettséggel rendelkező munkavállalót ösztönöznek arra, hogy külföldre távozzanak, ami számos ágazatban növekvő munkaerőhiányhoz vezet (Európai Bizottság, 2016).

¹ Forrás: Eurostat, a funkciók szerinti kormányzati kiadások (COFOG) adatbázisa.

4. Az egyenlőtlenségek elleni küzdelem és a befogadás előmozdítása

A korai iskolaelhagyók aránya 2015-ben az uniós átlaghoz közeli 11,6% volt, de az uniós átlagtól eltérően nem csökkent az utóbbi öt évben (lásd a lenti 1. ábrát). A korai iskolaelhagyók aránya különösen magas a roma körében (57%) a nem roma népességhez (10,3%) viszonyítva (Központi Statisztikai Hivatal, 2015). A korai iskolaelhagyók aránya régióként eltérő; ez az arány az északi régiókban, a szegénységgel leginkább érintett régióban a legnagyobb. A nemzeti adatok alapján az arányok az iskolatípusoktól függően is jelentős eltéréseket mutatnak: az összes korai iskolaelhagyó 46,9%-a a szakiskolákban, 33%-a a szakközépiskolákban, 12,9%-a pedig a gimnáziumokban morzsolódik le (Fehérvári, 2015).

2. ábra: A korai iskolaelhagyók aránya Magyarországon és az Európai Unióban 2008–2015 között

Forrás: Eurostat. Internetes adatkód: *edat_ifse_14*.

A kora gyermekkori nevelésben és gondozásban részesülő gyermekek aránya 94,7%, amely közel áll az uniós átlaghoz (94,3%) és az uniós célkitűzéshez (95%).

A nemzetközi tanulói teljesítménymérés (PISA-felmérés) szerint a tanulók teljesítménye 2012-ben az OECD-átlag alatt volt, és 2009-hez képest romlott mindhárom vizsgált alaptantárgy, a matematika, a természettudományok és az olvasás területén is (OECD, 2013). A PISA-felmérés adatai alapján a magyar oktatási rendszerben a tanulmányi eredmények nagymértékben függenek a tanulók társadalmi-gazdasági helyzetétől, az országban tapasztalható viszonylag alacsony jövedelmi egyenlőtlenség ellenére². Ennek egyik oka, hogy a gyermekeket 10 éves koruktól kezdődően különböző iskolákba irányítják teljesítményük alapján, ami jelentős teljesítménybeli eltérésekhez vezet az iskolatípusok – gimnázium, szakközépiskola és szakiskola – között. Az iskolatípus megválasztását másfelől erőteljesen befolyásolja a szülők társadalmi-gazdasági háttere (PISA-felmérés, 2012). Nagy teljesítménybeli szakadékok tátonganak már a hatodik osztályban is, amelyek a tizedik osztályban válnak igazán szembetűnővé (Oktatási Hivatal, 2016).

A hátrányos helyzetű gyermekek iskolák közötti egyenlőtlen eloszlása ahhoz vezet, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek egyes iskolákban nagy arányban jelennek meg, ami jelentősen

² A 2012. évi PISA-felmérés szerint a tanulók olvasási teljesítményében mutatkozott az Európai Unióban a második legnagyobb ingadozás a gazdasági, társadalmi és kulturális helyzettől függően. A Gini-index szerint mért jövedelmi egyenlőtlenség 2013-ban átlag alatti volt Magyarországon (28,9 a 30,5-es uniós átlaggal szemben). Forrás: <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>

befolyásolja az oktatás színvonalát. A Magyar Tudományos Akadémia szerint fokozódik a hátrányos helyzetű és a nem hátrányos helyzetű gyermekek közötti lehetséges általános iskolai interakciók alapján számított iskolai szegregáció (Magyar Tudományos Akadémia, 2015). Ennek etnikai vonatkozása is van: a romaintegrációs index azt mutatja, hogy a roma gyermekek 20%-a jár szegregált iskolákba, és az elkülönített oktatás mind a több iskolával rendelkező városokban, mind a kisebb településeken megfigyelhető (Kertesi–Kézdi, 2013). Bár a befogadó oktatás tekintetében Magyarországon léteznek sikeres pedagógiai modellek, az ilyen modelleket bevezető iskolák száma korlátozott, és 2008 óta jelentősen emelkedett a többségében romák által látogatott iskolák száma (Nahalka, 2016). 2016 májusában az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen a roma gyermekekkel szemben a magyar oktatásban alkalmazott hátrányos megkülönböztetést illetően a faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmódról szóló 2000/43/EK irányelv megsértése miatt.

Nőtt a gyermekek körében az iskolaelhagyás veszélye, aminek oka részben a növekvő gyermekszegénység,³ mivel a hátrányos helyzetű fiatalok számára egyre vonzóbbá válik az iskola elhagyása és képesítést nem igénylő munkák elvállalása. A közmunkaprogramban szerzett jövedelmük a minimálbér alatt van, de ez még mindig lényegesen magasabb, mint az iskolalátogatáskor járó családi pótlék. A közmunkaprogramban részt vevő 25 évesek vagy annál fiatalabbak aránya 2015 decemberében 16% volt (Kormány, 2016b).

Magyarország 2014-ben stratégiát fogadott el a fiatalok arra való ösztönzésére, hogy ne hagyják el az iskolát képesítés nélkül. A vonatkozó végrehajtási terv közzétételére mindazonáltal még nem került sor. A stratégia része egy, a köznevelési információs rendszerből származó adatok alapján a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók azonosítására szolgáló korai jelzőrendszer. A veszélyeztetettség megállapítására a hiányzások száma és a tanuló tanulmányi átlagának alakulása alapján kerül sor. A már lemorzsolódott fiatalok nyomon követésére szolgáló rendszer sem az iskolák, sem a helyi hatóságok, sem a szociális intézmények szintjén nem létezik. Az említett fiatalok életútjának alakulására vonatkozó információk hiányában nincs lehetőség módszeres segítséget nyújtani számukra a társadalomba és a munkaerőpiacra történő beilleszkedésükhez.

2015/2016-tól ötről három évre szállították le az óvodai nevelésben történő kötelező részvétel életkori határát. Ennek célja a hátrányos helyzetű gyermekek iskolakezdesre való jobb felkészítése és jövőbeli lemorzsolódásuk veszélyének csökkentése. Az intézkedést egy óvodai nevelőknek szánt képzési program kíséri arról, hogy hogyan csökkenthetők a hátrányok óvodai és családi napközis foglalkozások révén. Az óvodai férőhelyek száma egy infrastrukturális fejlesztési program folytán kibővült (Kormány, 2014a). A kötelező óvodalátogatás érvényesítése érdekében 2015. szeptembertől megszüntették az óvodáztatási támogatást, a családi pótlék folyósítását pedig az óvodalátogatáshoz kötötték.

2015 májusában az iskolarendszerű oktatásba való beiratkozás korhatárát 21-ről 25 évre emelték. Ez növelheti a hátrányos helyzetű tanulók képesítésszerzési esélyeit. Továbbra is igénybe vehetők speciális felzárkóztatási programok és ösztöndíjak a hátrányos helyzetű gyermekek – köztük a roma gyermekek – számára, valamint célirányos tanárképzési programok. E programokat mindazonáltal további strukturális intézkedésekkel kell kiegészíteni a többségi oktatás befogadóbbá tétele érdekében.

A tanulók társadalmi felelősségvállalásának növelése és pályaválasztásuk megkönnyítése érdekében 2016-tól azoknak a tanulóknak, akik érettségit kívánnak tenni, összesen 50 óra önkéntes munka 9–11. osztályban történő elvégzését kell igazolniuk (Emberi Erőforrások Minisztériuma, 2012)⁴.

5. Az iskolai oktatás korszerűsítése

A tanári fizetések némileg emelkedtek 2013-ban, de még mindig a legalacsonyabbak között vannak az Európai Unióban, és a más felsőfokú végzettséggel rendelkezők fizetésének körülbelül 71%-át érik el (OECD, 2016). A fizetések az új pedagógus-életpályamodell négy különböző kategóriájához kötődnek. E modell bevezetésével párhuzamosan megszüntették a helyettesítési és

³ 2014-ben a gyermekek 41,5%-a élt szegénységben (Európai Bizottság, 2016).

⁴ Lásd: <http://www.kozossegi.ofi.hu/>

túlórapiótlékokat, ezzel csökkentve az emelés hatását az alapfizetésre. Jelentős nettó bérnövekedés a legmagasabb pedagógusi kategóriában (2. szint) jelentkezett. A tanárképzésre jelentkezők száma a gyakornokok számára kínált célirányos ösztöndíjak ellenére továbbra sem elegendő a nyugdíjba vonuló tanárok felváltására, különösen a természettudományos tárgyak területén.

A 2012. évi PISA-felmérés szerint a magyar tanulók nyújtották a leggyengébb teljesítményt Európában a digitális kompetenciatesztben, és eredményeik romlottak 2009 óta. A digitális készségek hiánya korlátozza jövőbeli foglalkoztatási esélyeiket, és csökkenti a mérnöki és informatikai szakokra jelentkező diákok lehetséges számát, holott ezen ágazatokban már egyébként is jelentős munkaerőhiány tapasztalható (IVSZ, 2015). 2015 júniusában az éves országos matematikai és írás-olvasási kompetenciateszt először foglalt magában egy idegen nyelvi értékelést is. A teszt minden, a 6. és 8. osztályban első idegen nyelvként angolul vagy németül tanuló diák számára kötelező. Az első nyelvteszten, amely az olvasott szöveg értését vizsgálta, a megkívánt A2 szintet elérő 8. osztályosok aránya angolból 70%, németből pedig 60% volt (Oktatási Hivatal, 2016). A középiskolát végzettek nyelvi készségei közvetlen hatással vannak későbbi tanulási lehetőségeikre: egy B2 szintű nyelvvizsga-bizonyítvány 2020-tól az alapképzésbe való beiratkozás feltétele lesz (Kormány, 2014b).

Az iskolai oktatás terén 2011 óta elvégzett jogszabály-módosítások növelték a tanítási órák számát, és számos területen – tananyag, tankönyvválasztás, valamint a pénzügyi és emberi erőforrásokkal való gazdálkodás – korlátozták az iskolák önállóságát. A tanárokat az állami intézményfenntartó központ – a Klik – nevezi ki és fizeti, amely az iskolai beszerzéseket is intézi. A hétköznapi kiadásokkal kapcsolatos pénzügyi önállóság hiánya és a túlzott adminisztratív követelmények az utóbbi években feszültséget keltettek az iskolák és az állami intézményfenntartó központ között. A tanárok kötelező önértékelése és az újonnan létrehozott tanfelügyelet általi minősítés közvetlen kihatással van a tanárok előmenetelére és fizetésére, így ezeknek negatív a tanárok közötti megítélése.

Erre reagálva az oktatásért felelős miniszter egy módosító csomagot nyújtott be 2016 májusában. A kormány 2016. júniusi végrehajtási rendelete úgy alakítja át az iskolák vezetésének szervezetét, hogy az önkormányzatoktól minden iskola működtetése az államhoz kerül⁵. A központi állami intézményfenntartás 58 tankerületi központtal fog kiegészülni. Az iskolák saját maguk kezelhetik majd forrásaik egy részét, miáltal némi önállóságra tesznek szert hétköznapi kiadásaik tekintetében. A módosítás arra is lehetőséget ad majd az iskolaigazgatóknak, hogy a tanárok között teljesítményük alapján különbséget téve osszák szét a 2016. és 2017. évi bérpótlékemelését.

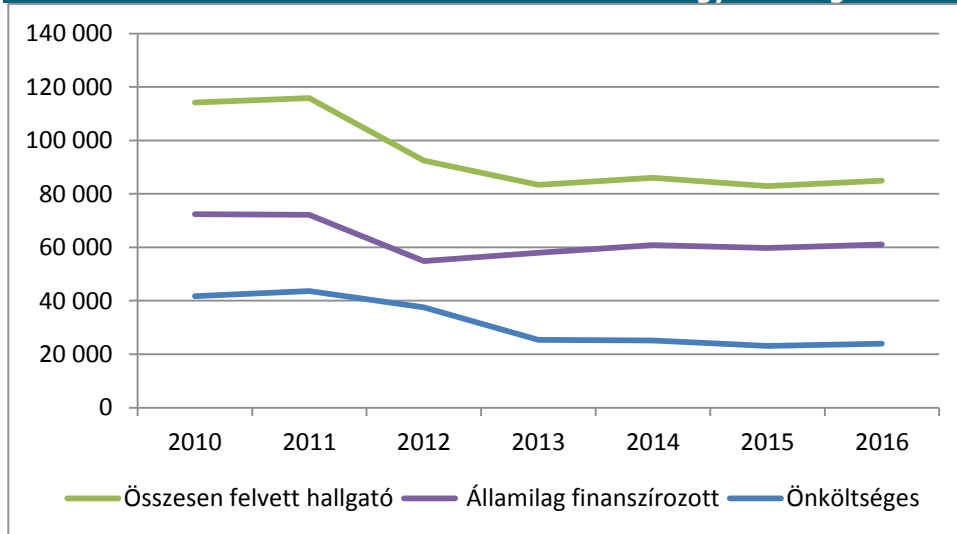
6. A felsőoktatás korszerűsítése

A felsőfokú végzettséggel rendelkező 30–34 évesek aránya Magyarországon 2015-ben 34,3% volt a 38,7%-os uniós átlaghoz képest. A 2015-ös arány közel áll a magyar felsőoktatási stratégia által 2023-ra kitűzött 35%-os célhoz⁶. Mindazonáltal 2011 óta csökkent a felsőfokú képzésre felvételizők és beiratkozók aránya (3. ábra), és nagyarányú a felsőoktatásból való lemorzsolódás,⁷ ami a következő évtized során ronthatja Magyarországon a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát.

⁵ Az iskolák működtetésével és fenntartásával kapcsolatos feladatok korábban megoszlottak. A 3000 fő alatti települések iskoláit az állam, a 3000 fő feletti települések iskoláit pedig az önkormányzatok működtették (pl. végeztették a javítási munkákat). 2017-től kezdődően az állami intézményfenntartó veszi át ezt a feladatot valamennyi önkormányzattól.

⁶ Az EU2020-as nemzeti célkitűzés a felsőfokú végzettséggel rendelkezők tekintetében 34% 2020-ig.

⁷ A felsőoktatásból lemorzsolódók aránya 2011-ben 47% volt az UNESCO-UIS/OECD/EUROSTAT adatgyűjtés szerint (OECD, Education at a Glance 2013). A 2015-ös tagállami adatok szerint a lemorzsolódás aránya 36,4% az első ciklusban, 17,8% a második ciklusban, és 38,7% az osztatlan képzéseken.

3. ábra: A felsőoktatásba felvettek száma Magyarországon 2010–2016 között

Forrás: Felvi adatbázis, 2016.

Jóllehet a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika területét érintő képzések prioritást élveznek, csökken az e képzésekre jelentkezők száma. A lemorzsolódási arány különösen magas ezen tárgyak hallgatóinak körében. A matematika, a számítógépes tudományok, a technológia, a gyártás és építés területén diplomázók aránya – különösen mester- és doktori szinten – az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban.

A 2014. évi felsőoktatási stratégia tervbe vette kompetenciatesztek bevezetését is 2016/2017-től kezdődően az elsőéves és végzős hallgatók számára. A cél, hogy jobb képet lehessen alkotni a hatékonyságról és a képzési programok hozzáadott értékéről. A várakozások szerint egyben lehetővé fogja tenni az első évükben gyengén teljesítő hallgatók azonosítását és részükre mentorálás keretében a segítségnyújtást, hogy növekedjenek az esélyeik arra, hogy befejezzék tanulmányaikat. A diplomások elhelyezkedési esélyeinek mérésére Diplomás Pályakövetési Rendszer létrehozására került sor, amely összekapcsolja a Felsőoktatási Információs Rendszer, a Diákhitel Központ, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a Nemzeti Munkaügyi Hivatal és még pár más szerv adatbázisait. A felmérések a diploma megszerzését követő három és öt év elteltével készülnek.⁸

A tanulmányi idejük csökkentésére való ösztönzésük céljából a hallgatóknak 2015/2016-tól – 15 helyett – átlagosan legalább 18 kreditet kell gyűjteniük szemeszterenként állami ösztöndíjas helyük megőrzéséhez. Az állami ösztöndíjas hallgatóknak emellett hallgatói nyilatkozatot kell aláírniuk tanulmányaik kezdetekor arról, hogy a becsült tanulmányi idő másfélszeresen belül megszerzik diplomájukat. Ezen időtartamon túl a hallgatóknak vissza kell fizetniük az állami támogatás 50%-át.

A 2014. évi felsőoktatási stratégiában bejelentett számos változás végrehajtására sor került:

- A kormány módosította a doktori iskolákról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról szóló rendeletet (Kormány, 2015a) a doktori képzések eredményeinek javítása és a PhD-t szerző hallgatók számának növelése érdekében. A doktori képzés két szakaszra tagolódik: egy komplex vizsgával záruló kétéves képzésre és egy, a doktori értekezés benyújtásával záruló kétéves kutatási szakaszra. A rendelet a doktoranduszok ösztöndíját is felemelte.

⁸ A 2015 októberében közzétett legutóbbi felmérés szerint a frissen végzettek 15%-a kezdett újabb felsőfokú képzési programba; 10%-a vett részt mobilitási időszakban tanulmányainak ideje alatt; 7%-a szerzett külföldi munkatapasztalatot, és 28%-a tervezte, hogy külföldön fog dolgozni a következő öt évben. Az elhelyezkedett végzettek 80%-a dolgozott a tanulmányainak bizonyos mértékben megfelelő munkakörben, akik közül 20% a tanulmányaihoz szorosan kapcsolódó munkát végzett. 17% érezte úgy, hogy jelenlegi munkájához nem volt szükség felsőfokú végzettségre.

- A kormány minden állami tulajdonú felsőoktatási intézményben kinevezte az újonnan létrehozott testületek (konzisztóriumok) tagjait. Mindegyik testület három, a kormány által kinevezett tagból, a kancellárból és a rektorból áll. A „kancellárt” az emberi erőforrások minisztere nevezi ki, ő dönt stratégiai, pénzügyi és gazdasági kérdésekben, és képviseli a felsőoktatási intézmény fenntartóját.
- A képzési programok 15%-át szüntették meg 2016/2017-ben kormányzati döntéssel.
- A felsőoktatási intézmények meglévő típusait — főiskolák és egyetemek — két új altípussal egészítették ki. Az első az „alkalmazott tudományok egyeteme”, amely legalább két képzési programot kínál duális formában. Az egyetemektől eltérően az alkalmazott tudományok egyetemének nem kell doktori képzést kínálnia. A másik új altípus a „közösségi főiskola”, amelyen egy meglévő felsőoktatási intézmény nyújt felsőfokú képzési programot kis településeken.
- Az első duális felsőfokú képzési programok 2015/2016-ban indultak (2. háttérmagyarázat).

2. háttérmagyarázat: Duális felsőfokú képzések

A duális képzés egy felsőoktatási intézmény partnervállalatokkal vagy más szervezetekkel együttműködésben nyújtott gyakorlatorientált programja, amely keretében a hallgatók elméleti tudást szereznek a részt vevő felsőoktatási intézményben, és gyakorlati ismereteket sajátítanak el az ilyen képzés nyújtására jogosult partnervállalatnál. A hallgatók közel ugyanannyi időt töltenek a vállalatnál, mint a felsőoktatási intézményben, és szerződés alapján kapnak fizetést a vállalattól.

A cél a felsőoktatás relevanciájának növelése és a számos területen megnövekedett, magasan képzett munkaerő iránti igény kielégítése. A duális képzés minden fél számára hasznos. A vállalatok adókedvezményt kapnak, és a jövőben egyedi profiljuknak megfelelően képzett munkavállalókat alkalmazhatnak. A felsőoktatási intézményeknek lehetőségük van arra, hogy tantervüket szakképzési partnerekkel együttműködve korszerűsítsék, valamint hogy felhasználják a vállalatok szakértelmét és felszerelését ahhoz, hogy hallgatóiknak magas szintű szakképzést nyújtsanak. A hallgatók gyakorlatuk során munkatapasztalatot szereznek, pénzt keresnek, és jó esélyük van arra, hogy a vállalat, ahol gyakorlatukat töltötték, állást kínál nekik a diplomaszerezést követően.

A duális felsőoktatás jogi alapját a felsőoktatási törvény 2014. júliusi módosítása teremtette meg. 2015 januárjában létrejött a Duális Képzési Tanács, amely engedélyezi a programok indítását, és akkreditálja a gyakorlati helyeket biztosító vállalatokat. A képzési programok 2015/2016-ban indultak. A gyakorlati helyet biztosító vállalatok levonhatják a gyakornoki költségeket a szakképzési hozzájárulásból, és a képzéshez szükséges felszerelések beszerzéséhez pénzügyi támogatást igényelhetnek. Az intézkedés támogatására 2,2 milliárd forint (körülbelül 7,1 millió euró) került elkülönítésre a 2014–2020 időszakra vonatkozó európai strukturális és beruházási alapokból (Kormány, 2015d).

Az alábbi kritériumok meghatározására került sor:

- A duális képzés keretében a hallgatók elméleti tudást szereznek a részt vevő felsőoktatási intézményben, és évente 20–24 héten át gyakorlati ismereteket sajátítanak el a partnervállalatnál; a gyakorlati ismeretek elsajátításának időtartama a tanulási időszakok időtartama legalább 80%-ának felel meg.
- A képzési program a jogszabály által meghatározott területek valamelyikén — például mezőgazdaság vagy mérnöki tudományok — zajlik.
- A vállalatot/szervezetet a Duális Képzési Tanács feljogosította a szakképzés nyújtására.
- A felsőoktatási intézmény és a partnervállalat(ok) között a felek feladatait és kötelezettségeit rögzítő együttműködési megállapodás jött létre.
- A felsőoktatási intézmény által biztosított tanterv megegyezik ugyanazon programnak a nem duális képzés keretében nyújtott tantervével.
- A vállalat munkabért fizet a hallgatóknak, amelynek összegét a szakképzési szerződés határozza meg, és az hetente a havi minimálbér legalább 15%-a.

A felsőoktatási intézmények és a vállalatok az indítás évében erős érdeklődést mutattak a duális képzés iránt. Mindazonáltal csak a rendelkezésre álló gyakorlati helyek körülbelül 40%-a telt

meg, és a vállalatok arról számoltak be, hogy nehéznek bizonyul motivált és megfelelően képzett jelölteket találni. A középiskolát végzettek kompetenciáit különösen gyengének találták a mérnöki tudományokhoz és az információs technológiához nélkülözhetetlen tantárgyakban, mely területeken már egyébként is hiány van végzettekben. A duális képzés rugalmasabb szervezése, amelynek révén a képzés a különböző régiók, ágazatok és vállalat típusok igényeihez lenne igazítható, valószínűleg lehetővé tenné, hogy több szakképzési partner csatlakozzon a programhoz (EJMSZ, 2016).

7. A szakképzés korszerűsítése és a felnőttkori tanulás népszerűsítése

A felső középfokú szakképzésben való részvétel elmarad az uniós átlagtól (2013-ban 26,5% volt a 48,9%-hoz képest). A munkaalapú tanulásban részt vevő szakképzős tanulók aránya megközelítőleg 70%, ami az egyik legmagasabb Európában⁹. A középiskolát frissen végzettek¹⁰ foglalkoztatási rátája az uniós átlag felett van (75,6 % a 70,8 %-hoz képest). A felnőttek egész életen át tartó tanulásban való részvétele (7,1%) nem éri el az uniós átlagot (10,7%).

A szakirányú tananyagot — és ezzel a szakmaválasztást — 2013-ban előrehozták a 9. osztályra, a szakképzési programok első évére. A kormány bejelentette, hogy 2016/2017-ben további átszervezéseket hajt végre a szakképzésben (Kormány, 2015c). A szakképzési programok mindhárom típusát átnevezték: a szakközépiskolák (az oktatás egységes nemzetközi osztályozási rendszere [ISCED] 344–454) szakgimnáziumok, a szakiskolák (ISCED 353) pedig szakközépiskolák lettek, míg a sajátos igényű tanulókat oktató speciális szakiskolákat most szakiskoláknak nevezik.

Az új szakközépiskola 3+2 éves. Növelték a szakirányú tananyag arányát, és drasztikusan csökkentették az általános tananyag tanítási óraszámát. Ez korlátozza a különböző szakképzési programok közötti átmenet lehetőségét, és végső soron növelheti a korai iskolaelhagyás veszélyét (Mártonfi, 2015). A két további évben a tanulók automatikusan folytathatják tanulmányaikat ugyanabban az iskolában, a felsőoktatás előfeltételét jelentő érettségihez vezető általános oktatási program részeként. Mindazonáltal a hároméves tanterv alapkészségekkel kapcsolatos részének erőteljes lecsökkentése miatt a tanulók aligha szerzik meg azokat a kulcskompetenciákat, amelyek az érettségi letételéhez szükséges tantárgyak elsajátításához kellene.

A 4+1 éves szakgimnáziumokban a tanulók olyan bizonyítványt kapnak, amely bizonyos állások betöltésére jogosítja fel őket az érettséginek egy szakképzési tárgyban a negyedik év végén történő letétele esetén. 2016 nyarán új alaptanterv elfogadására került sor ezen iskolatípus részére, amely a természettudományos tantárgyak rovására növelte a szakképzési tantárgyak tanítási óráinak számát. Figyelemmel kell kísérni, hogy e változások nem korlátozzák-e a képzési programok közötti átmenet lehetőségeit.

8. Hivatkozások

Központi Statisztikai Hivatal (2015), Munkaerő-piaci helyzetkép, 2014, <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/munkaeropiac14.pdf>

Az Európai Unió Tanácsa (2016), a Tanács 2016. július 12-i ajánlása Magyarország 2016. évi nemzeti reformprogramjáról, amelyben véleményezi Magyarország 2016. évi konvergenciaprogramját, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H0818\(12\)&from=HU](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H0818(12)&from=HU)

Educatio (2015), Educatio Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály — Diplomás Pályakövetési Rendszer országos kutatás, https://www.felvi.hu/pub_bin/dload/DPR_tanulmanyok/frissdiplomasok_2014_zarotanutmany.pdf

Oktatási Hivatal (2016), Országos kompetenciamérés 2015 — Országos jelentés, https://www.kir.hu/okmfit/files/OKM_2015_Orszagos_jelentes.pdf

⁹ Megjegyzendő, hogy ide tartozik az összes olyan képzés, amely gyakorlati elemet tartalmaz, függetlenül attól, hogy vállalati vagy iskolai keretek között zajlik-e.

¹⁰ A 20–34 éves korosztály azon része, amely a referenciaévet megelőző egy–három évben hagyta el a felső középfokú oktatási rendszert.

- Európai Bizottság (2016), 2016. évi országjelentés — Magyarország, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_hungary_en.pdf
- Fehérvári (2015), Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei, http://nevelestudomany.elte.hu/downloads/2015/nevelestudomany_2015_3_31-47.pdf
- Kormány (2014a), Emberi Erőforrások Minisztériuma, <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-minisztériuma/hirek/3-8-milliard-a-kotelezo-ovodaztatas-es-az-egeszsegugyi-kepzes-tamogatasara>
- Kormány (2014b), Fokozatváltás a felsőoktatásban. A teljesítményelvű felsőoktatás fejlesztésének irányvonalai, <http://www.kormany.hu/download/d/90/30000/fels%C5%91oktat%C3%A1si%20koncepti%C3%B3.pdf>
- Kormány (2015a), A 387/2012. (XII.19.) Korm. rendelet módosítása, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200387.KOR
- Kormány (2015b), Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program 2014–2020, http://ec.europa.eu/regional_policy/en/atlas/programmes/2014-2020/Magyarorsz%C3%A1g/2014hu05m2op001
- Kormány (2015c), a szakképzésről szóló törvény módosítása, <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15077.pdf>
- Kormány (2015d), Útjára indul a duális felsőoktatási képzés, <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-minisztériuma/felsooktatasert-felelos-allamtitkarsag/hirek/utjara-indul-a-dualis-felsooktatasi-kepzes>
- Kormány (2016a), <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-minisztériuma/hirek/benyujtottak-az-oktatasi-torvenyeket-modosito-csomagot>
- Kormány (2016b), <http://kozfoglalkoztatás.kormany.hu/>
- Magyar Tudományos Akadémia (2015), A közoktatás indikátorrendszere 2015 <http://econ.core.hu/file/download/kozoktatasi/indikatorrendszer.pdf>
- Magyar Rektori Konferencia (2014), Magyar Felsőoktatás 2014 — Stratégiai helyzetértékelés, <http://pedagogiai-tarsasag.hu/wp-content/uploads/2015/02/MF2014-Strat-helyzetert-1.pdf>
- IVSZ (2015), Szövetség a Digitális Gazdaságért 2015, <http://ivsz.hu/projektek/digitalis-oktatasi-kialtvany/>
- Kertesi G. és Kézdi G. (2013), Iskolai szegregáció, szabad iskolaválasztás és helyi oktatáspolitikai 100 magyar városban, Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet, Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék, <http://www.econ.core.hu/file/download/bwp/bwp1406.pdf>
- Mártonfi (2014), Korai iskolaelhagyás — Hullámzó trendek. *Educatio*, 1. 36-49, http://epa.oszk.hu/01500/01551/00067/pdf/EPA01551_educatio_14_01_036-049.pdf
- Mártonfi (2015), A törvényi változások hatása a hátrányos helyzetű és roma fiatalok iskolázására, publikálatlan kézirat, Budapest, Roma Education Fund
- Emberi Erőforrások Minisztériuma (2012), 20/2012. (VIII. 31.) miniszteri rendelet
- Nahalka (2016), Tények, adatok, <http://nahalkaistvan.blogspot.be/2016/02/tenyek-adatok-3.html>
- OECD (2013), PISA 2012 Results: Excellence Through Equity: Giving Every Student the Chance to Succeed (Volume II), PiSa oEcD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264201132-en>
- OECD (2016), Education at a Glance 2016: OECD Indicators, <http://www.oecd.org/edu/education-at-a-glance-19991487.htm>
- ReferNet (2016), Hungary - VET restructuring continues, <http://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/hungary-vet-restructuring-continues>
- Roma Inclusion Index (2015), http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9810_file1_roma-inclusion-index-2015-s.pdf
- EJMSZ (2016), Együtt a jövő mérnökeiért szövetség — Duális képzés vállalati szemmel, <http://ejmsz.hu/dualis-kepzes-vallalati-szemmel-konstruktiv-vitanap-es-workshop/>

Világbank (2015), Hungary: Skilling up the next generation, http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2015/12/04/090224b083ad1fca/1_0/Rendered/PDF/Hungary000Skil010student0assessment.pdf

9. Melléklet. A fő indikátorok forrásai

Indikátor	Eurostat internetes adatkód
Az oktatást és a képzést korán elhagyók	edat_lfse_02 + edat_lfse_14
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma	edat_lfse_03 + edat_lfs_9912
Kora gyermekkori nevelés és gondozás	educ_uoe_enra10
A frissen végzettek foglalkoztatási rátája	edat_lfse_24
Oktatásra fordított közkiadások a GDP arányában	gov_10a_exp
Az állami és magánintézményekre fordított kiadások tanulónként	educ_uoe_fini04
Tanulási célú mobilitás	educ_uoe_mobg03
A felnőttek részvétele az egészen életen át tartó tanulásban	trng_lfse_01

Az e jelentéssel kapcsolatos észrevételeket és kérdéseket szívesen fogadjuk az alábbi e-mail címeken:
 Ruszthy Livia,
livia.ruszthy@ec.europa.eu
 vagy
EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

Összefoglaló

A tagállamok közötti összehasonlító elemzés főbb megállapításai
Az országelemzés főbb megállapításai

Összefoglaló

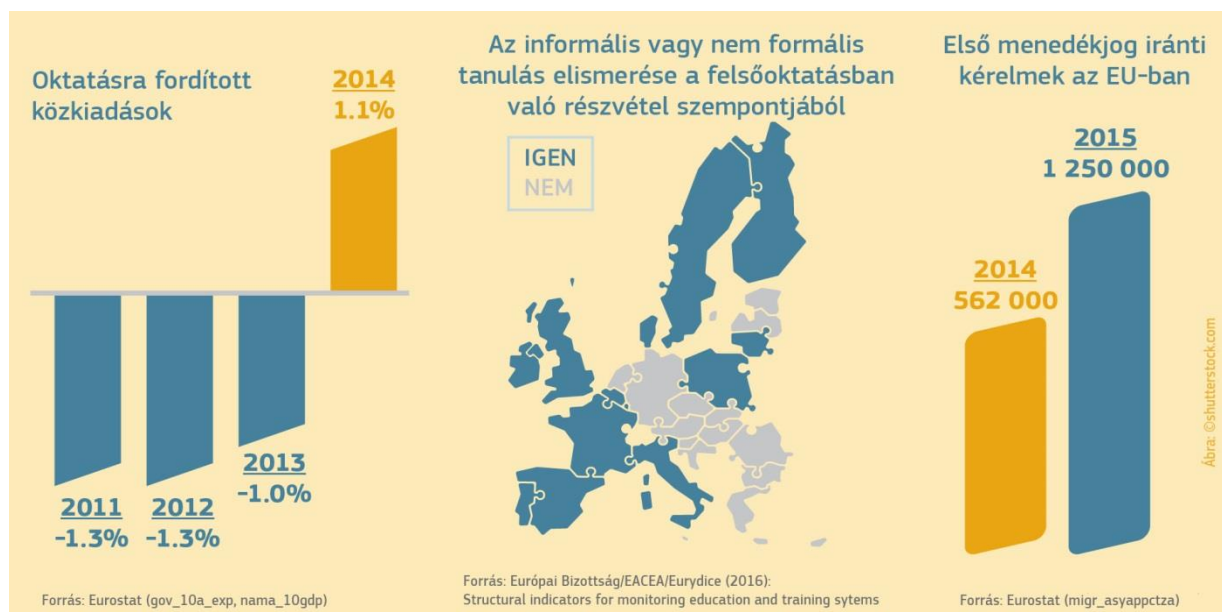
1. A tagállamok közötti összehasonlító elemzés főbb megállapításai

Az ez évi Oktatási és Képzési Figyelő nagyobb mélységben tárja fel a társadalmi kihívásokat, és a migrációval, a demográfiával és az oktatás által fejleszteni hivatott kulcskompetenciákkal foglalkozik. A Figyelő ezt követően az oktatás eredményeinek — a korai iskolaelhagyás és az alulteljesítés mérséklése, valamint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának növelése útján történő — javítására irányuló folyamatot elemzi uniós és tagállami szinten. Végül, az oktatási rendszerek tagállamok közötti összehasonlítása révén és az országelemzésben a jelentés számos olyan szakpolitikai kezdeményezést mutat be és vizsgál meg, amely segíthet abban, hogy az oktatás jobban igazodjon a társadalmi és munkaerő-piaci igényekhez.

Az oktatásra és képzésre hatást gyakorló kihívások

Európa népessége öregszik. Hat uniós tagállamban az 5-18 évesek száma legalább 20%-kal fog csökkenni 2040-re. Másik hat tagállam 10% és 20% közötti csökkenéssel számolhat ugyanebben a korcsoportban. Ezzel egyidejűleg az Európai Unióban benyújtott első menedékkjog iránti kérelmek száma háromszorosára nőtt 2013 óta, és 2015-ben a menedékkérők több mint 80%-a 34 évesnél fiatalabb volt. Mint az e jelentés korábbi kiadásából kiderül, és mint azt a rendelkezésre álló adatok elemzése mutatja, továbbra is egyenlőtlenségek tapasztalhatók a tanulási lehetőségek és tanulmányi eredmények terén. Az oktatás és képzés ugyanakkor a társadalmi, gazdasági és kulturális befogadás előmozdításának fontos politikai eszközei.

Miközben Európa népessége változik, a foglalkoztatás is változik. Egy műszakilag fejlett és globalizált gazdaságban az élet és a munka magasabb szintű készségek megszerzését követeli meg az egyénektől. A magasabb iskolai végzettség magasabb szintű alapkészségekkel párosul, és ez magasabb foglalkoztatási rátákban nyilvánul meg. 2015-ben azon frissen végzettek körében, akik felsőfokú diplomával rendelkeznek, 81,9%-os volt a foglalkoztatási ráta, azaz 11,1 százalékponttal magasabb, mint a legfeljebb felső középfokú vagy nem felsőfokú posztszekunder végzettséggel rendelkezők körében. A készségek javítása ezért — különösen az alacsonyan képzett és hátrányos helyzetű csoportok körében — az Új európai készségfejlesztési program egyik fő célkitűzése.

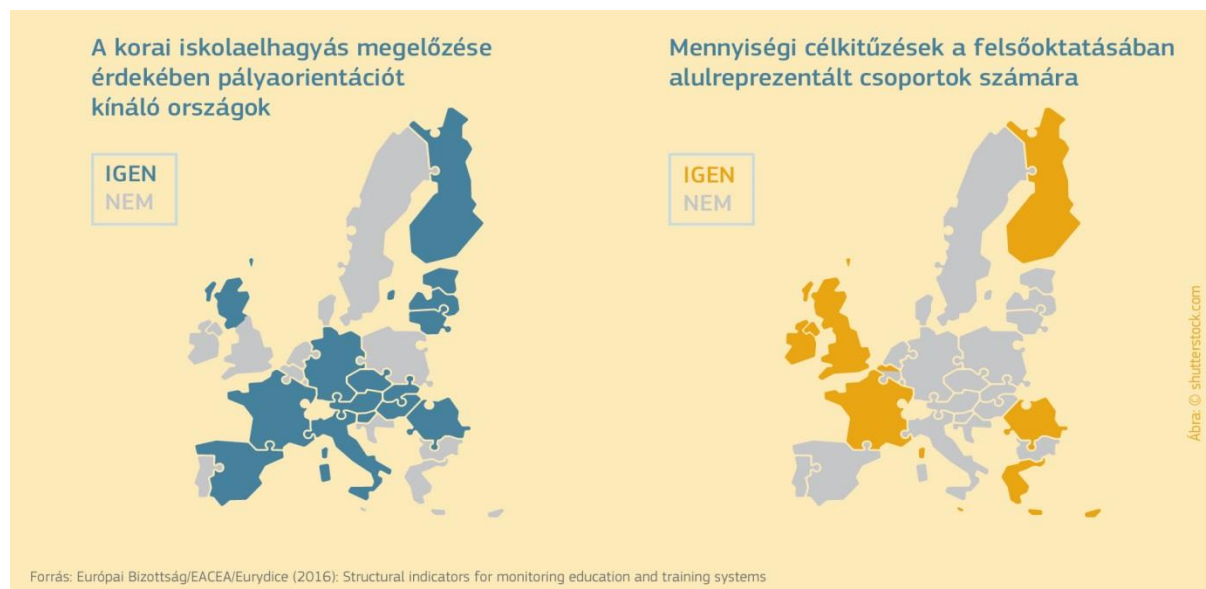

A tanulók tudással és készségekkel való felvértezése mellett, és a populizmus és a szélsőséges Európa-jelenleg tapasztalható térhódítására tekintettel, az oktatás minden szinten — a felnőttoktatást is beleértve — alkalmas arra is, hogy előmozdítsa a polgári szerepvállalást, valamint közös értékeinket, a szabadságot, a toleranciát és a megkülönböztetésmentességet a 2015. évi párizsi nyilatkozattal, valamint az Európai Bizottság Éves Alapjogi Kollokviumának következtetéseivel összhangban¹¹. Az uniós tagállamok több mint fele vezetett be a közelmúltban intézkedéseket annak biztosítására, hogy a gyermekek és a fiatalok társadalmi, polgári és interkulturális készségekre tegyenek szert. Az oktatás társadalmi kihívásokra való válaszadási képességének növelésére irányuló szakpolitikai fellépések fő színterei az általános és középiskolák voltak.

A hatékony oktatás megfelelő beruházást igényel. Három év alatt először fordult elő, hogy az oktatásra fordított közkiadások 2014-ben reálértéken 1,1%-kal nőttek. A tagállamok mintegy kétharmada növelte kiadásait, közülük hat esetében a növekedés mértéke meghaladta az 5%-ot (BG, LV, HU, MT, RO és SK). Az oktatás finanszírozásával kapcsolatos kihívás a megfelelő összegű és hatékony beruházásban rejlik.

A részvételi arányok növelése és az oktatási depriváció elleni küzdelem

Európai Unió-szerte nő az oktatási részvételi arány. A koragyermekkori neveléstől kezdődően az iskolakötelezettség időszakán keresztül egészen a felsőoktatásig ez a helyzet.

A 4 évesnél idősebb gyermekek általában nagy arányban vesznek részt koragyermekkori nevelésben és gondozásban az Európai Unióban. Konkrétan, 2014-ben az Európai Unió kevesebb mint 1 százalékponttal maradt el az Oktatás és képzés 2020 keretében célul tűzött 95%-os részvételtől. További javulásra van szükség mindazonáltal a barcelonai célkitűzések eléréséhez — a 3 évesnél fiatalabb gyermekek legalább 33%-a vegyen részt a koragyermekkori nevelésben és gondozásban: 2014-ben a legfiatalabb (0-2 éves) gyermekek uniós részvételi aránya 28% volt, és az arány 10 uniós tagállamban 20% alatti volt. A hátrányos helyzetű csoportokba tartozó gyermekek részvételének növelése fontos kihívást jelent az európai oktatás számára, figyelembe véve, hogy egyre elismertebb a színvonalas koragyermekkori nevelésnek és gondozásnak a hátrányos helyzet mérséklésére és a további tanulás jó megalapozására való képessége.

¹¹ Az Európai Unió oktatási minisztereinek nem hivatalos ülése (2015. március 17.), *Nyilatkozat a polgári szerepvállalásnak, valamint közös értékeinknek: a szabadságnak, a toleranciának és a megkülönböztetésmentességnek az oktatás által történő előmozdításáról*; Az alapjogokról szóló éves kollokvium (2015), Tolerancia és tisztelet: az antiszemita és muszlimellenes gyűlölet megakadályozása és leküzdése Európában: http://ec.europa.eu/justice/events/colloquium-fundamental-rights-2015/index_en.htm.

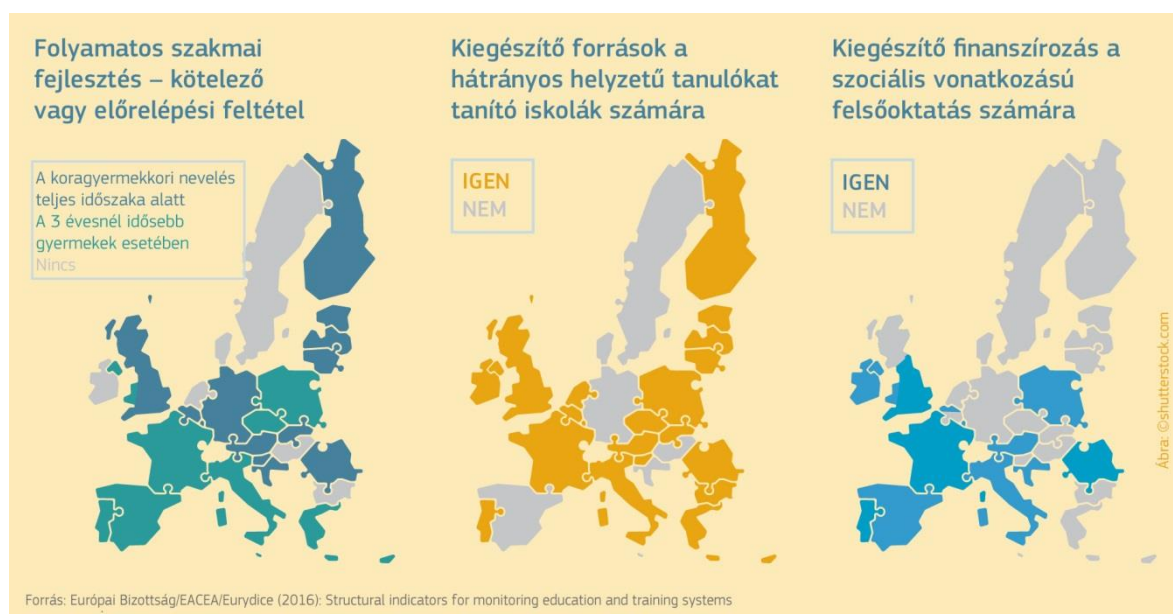
A felsőoktatásban 2015-ben Európai Unió-szerte jelentősen növekedett az iskolát elvégzők aránya. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők 38,7%-os arányával és a 2014 óta tapasztalt 0,8 százalékpontos növekedéssel az Európai Unió egyenes úton halad azon cél elérése felé, hogy 2020-ra 40% legyen a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30–34 évesek között. Az átlagértékek mindazonáltal elfedik a különböző csoportok eredményei között tetten érhető jelentős különbségeket. A képesítések szintje tekintetében még mindig különbség van a nők és a férfiak, a belföldön és külföldön születettek, valamint a régiók és országok között.

Mint az a 2015. évi Figyelőből kiderült, Európában tartós problémát jelent az oktatási depriváció, amely a minimális tanulmányi követelmények teljesítésére való képtelenségként határozható meg. A 15 évesek körében továbbra is aggasztóan magas az alulteljesítők aránya, különösen matematikában. Az oktatást és a képzést korán elhagyók számának csökkentése terén jelentős előrelépések történtek az elmúlt évtizedben, amelyek azonban némileg lelassultak az utóbbi években. 2014 és 2015 között a felső középfokú végzettséggel nem rendelkező 18-24 évesek aránya csak 0,2 százalékponttal csökkent az Európai Unióban, az uniós átlag összességében 11% volt. A korai iskolaelhagyás kezelése a regionális különbségek és az egyenlőtlenségek csökkentését is jelenti egyúttal; a nem az Európai Unióban születettek körében például 2015-ben kétszer magasabb volt a korai iskolaelhagyók aránya a belföldön születettekhez képest (19,8% a 10,1%-kal szemben).

Az igényekhez igazodó oktatási és képzési rendszerek

A koragyermekkori nevelés és az alapfokú oktatás megreformálása a munkaerővel, a tantervvel és az értékeléssel kapcsolatos fellépéseket foglal magában. A koragyermekkori nevelésben és gondozásban dolgozó nevelők professzionalizálódása ösztönözheti a szisztematikusabb szakmai fejlesztést, és pozitív hatással lehet a gyermekek jólétére és fejlődésére. MT, IE és BE például a szakma gyakorlásának megkezdéséhez szükséges, felsőfokú képesítéssel kapcsolatos követelményrendszert, valamint a dolgozók készségeinek és teljesítményének folyamatos szakmai fejlesztés útján történő fenntartására szolgáló rendszereket vezetett be.

Összehasonlító kutatások hangsúlyozzák a tanárok iskolai innováció ösztönzésében játszott szerepét, amelynek révén az oktatás jobban hozzáigazítható a társadalmi és tanulói igényekhez. Az iskolák sokszínűségének növekedése, a munkaerőhiány és a tanári szakma csökkenő népszerűsége fényében egy változatos összetételű — férfi, fiatal és különböző etnikai háttérrel rendelkező tanárokat felvonultató — tanári kar példaképekben bővelkedhet a gyermekek és tanulók számára. 2014-ben például Unió-szerte az általános iskolai tanárok 85%-a volt nő, ezen belül négy országban a női tanárok aránya több mint 95%-a volt ezen az oktatási szinten.

A felsőoktatásnak, akárcsak a középfokú és a felsőfokú szakmai irányultságú programoknak különös szerepe van a munkaerőpiaci felkészítésben. Azon szakképzést frissen végzettek körében, akik már nem vesznek részt oktatásban vagy képzésben, 2015-ben 73%-os volt a foglalkoztatási ráta, míg az általános orientációs programok keretében frissen felső középfokú végzettséget szerzők foglalkoztatási rátája 61,2%-os volt. A szakképzési programok mindamellett általában kevésbé vonzóak, mint az általános orientációs programok. A szakképzést többek között az alábbiakkal lehetne vonzóbbá és a munkaerő-piaci igények szempontjából megfelelőbbé tenni: a munkaalapú tanulás elemeinek figyelembevétele a szakképzési programokban; a szakképzés és a felsőoktatás közötti átjárhatóság javítása; és a fiatalok jobb felkészítése az egyre nemzetközibbé váló munkaerőpiacokra, többek között idegen nyelvek tanítása révén.

A felsőoktatásban nagy lehetőségek rejlenek a társadalmi felemelkedés elősegítése és a foglalkoztatási esélyek javítása terén. Az innováció és a felsőoktatás relevanciájának fokozására irányuló szakpolitikai intézkedések többek között egyénre szabott pályorientációt, diplomás pályakövetést és munkaalapú tanulást foglalnak magukban. Különösen a diplomás pályakövetés egyre gyakoribb a felsőoktatási intézményekben; kilenc ország használja fel szisztematikusan az összegyűjtött információkat a pályorientáció fejlesztéséhez és a képzési programok megfelelő kiigazításához (BE, DK, EE, IE, IT, PL, SK, SE, UK). A felsőoktatás nemzetköziesedésének fokozódása széles körben fontos pozitív tényezőnek számít az oktatás színvonalának és relevanciájának növelése szempontjából. A rendelkezésre álló bizonyítékok azt mutatják, hogy a tanulási célú mobilitás nagy valószínűséggel javítja a foglalkoztatási esélyeket és szakmai előmenetelt.

A tanulás nem fejeződik be az iskolarendszerű oktatás befejezésével. Az egészen életen át tartó tanulásban való 15%-os felnőtt részvétel uniós célkitűzésének elérése nehéznek bizonyul. 2014-ben átlagosan 10,7% volt a felnőttkori tanulás aránya, és nem emelkedett 2015-ben. Ezenkívül több uniós tagállamban változatlan maradt, sőt akár nőtt is az átlagos népesség és a hátrányos helyzetű felnőttek között a tanúhoz való hozzáférés tekintetében fennálló szakadék. A meglévő készségek értékelésével, érvényesítésével és tanúsításával kell kezdődniük az arra irányuló szakpolitikai intézkedéseknek, hogy az Európai Unió közelebb kerüljön az egész életen át tartó tanúlással és az elhelyezkedési esélyek növelésével kapcsolatos célkitűzéséhez. E lépéseket ideális esetben olyan további intézkedéseknek kell követniük, amelyek fokozzák a tanulók tanulási hajlandóságát, aktívabb szerepvállalásra ösztönzik a munkáltatókat, célirányos támogatást nyújtanak a hátrányos helyzetű csoportoknak, és biztosítják a felnőttoktatási rendszerek színvonalát, relevanciáját és hatékonyságát.

2. Az országelemzés főbb megállapításai

AUSZTRIA

A korai iskolaelhagyók aránya feltűnően jobb az uniós átlagnál, és nőtt a koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel. Az országos és nemzetközi tesztek hiányosságokat mutatnak az alapkészségekben, és a társadalmi-gazdasági, valamint a bevándorló háttér tanulmányi eredményekre gyakorolt erőteljes hatását jelzik. Kezdetét vette a 2015. novemberi oktatási reform végrehajtása. Bankadó révén további források állnak rendelkezésre. Ausztria különböző intézkedéseket tesz a közelmúltban érkezett nagyszámú menekült oktatásba és képzésbe való integrálása érdekében. A tanulók növekvő számára tekintettel a 2016–2021 közötti felsőoktatási terv stratégia célokat tűz ki, és hangsúlyt fektet a jobb minőségű oktatásra, de a rendelkezésre álló források nem elegendőek az azonosított igények kielégítésére. A szakképzésben való részvétel aránya magas, és megfelelő készségeket nyújt.

BELGIUM

Átfogó reformok elindítására került sor az esélyegyenlőség javításának, valamint a kulcskompetenciák és a szakképzés fejlesztésének céljával. Új irányítási módszerek hivatottak növelni a hatékonyságot és erősíteni az együttműködésen alapuló megközelítéseket. Intézkedések születnek az oktatási infrastruktúra hiányosságainak kezelésére. Belgium komoly esélyegyenlőségi kihívásokkal küzd. A gyermekek teljesítménye nagymértékben társadalmi-gazdasági háttérüktől függ, különösen a bevándorló háttérűek esetében. Ezt annál is inkább komolyan kell venni,

mivel az iskolások hátrányos helyzetű csoportjai azok, amelyek az előrejelzések szerint a leginkább növekedni fognak. A korai iskolaelhagyók aránya némileg jobb az uniós átlagnál, de továbbra is különbségek állnak fenn a Közösségek és a régiók között. A hátrányos helyzetű iskolák nem rendelkeznek tapasztalt tanárokkal és vezetőkkel. A tanároknak támogatásra van szükségük az egyre sokszínűbb környezetben való tanításhoz. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya átlag feletti. Kezdeményezések születtek a természettudományi és műszaki területen tanulók és végzetek — a jövőbeli innovációs kapacitás szempontjából aggodalomra okot adó — alacsony arányának kezelésére.

BULGÁRIA

Bulgária most teszi az első lépéseket az óvodai nevelésről és az iskolai oktatásról szóló törvény végrehajtása felé számos állami oktatási szabvány elfogadásával. A korai iskolaelhagyók aránya nőtt, és nagy regionális különbségeket mutat. A tanulmányi eredmények tekintetében a sérülékeny csoportok, például a romák és a vidéki területekről származó gyermekek jóval az átlag alatt teljesítenek. A felsőoktatásban tovább növekszik a végzetek aránya, és teljesítményalapú finanszírozási modell bevezetésére került sor, de számos kihívás továbbra is fennáll, ideértve a munkaerő-piaci relevancia elégtelenségét is. Az oktatásra fordított általános kormányzati kiadások továbbra is a legalacsonyabbak között vannak az Európai Unióban.

CIPRUS

Ciprus jelentősen javította teljesítményét a korai iskolaelhagyást illetően, és fenntartotta a felsőfokú végzettséggel rendelkezők rendkívül magas arányát. A szakképzési ágazatban is stratégiai reformot indított, mind felső középfokú, mind posztsekunder szinten. E törekvés célja jobb egyensúlyt teremteni ezen ágazat és a többnyire magánkézben lévő felsőoktatás között, mely utóbbi jelenleg komoly túlsúlyban van. Az alapkészségek viszonylag alacsony szintjének állandósulása és az oktatási rendszerre fordított közkiadások továbbra sem kellően hatékonyan elköltése mindazonáltal továbbra is nagy kihívást jelentenek az ország számára. Ciprus egy új minőségbiztosítási és akkreditációs ügynökséget állított fel a felsőoktatásban. Az intézmények és programok — különösen a magánkézben lévő felsőfokú oktatási intézmények — megfelelő minőségbiztosítása és akkreditációja biztosításának kérdése próbatételt fog jelenteni Ciprus számára a jövőben.

CSEH KÖZTÁRSASÁG

Mind az iskolai, mind a felsőfokú végzettséggel rendelkezők tanulási eredményei és elhelyezkedési esélyei összességében véve jók. A korai iskolaelhagyók aránya azonban romlott az utóbbi években, jóllehet még mindig az uniós átlag felett van. A gyermekek társadalmi-gazdasági háttere nagymértékben befolyásolja a tanulmányi teljesítményt, és tovább kell növelni a többségi oktatásban részt vevő romák számát. A hatóságok átfogó intézkedéseket tettek a 2015-ben elfogadott befogadáspárti szabályozás végrehajtásának támogatása érdekében. A tanári fizetések más országokhoz képest továbbra is alacsonyak, a tanerő pedig elöregszik, ami további intézkedéseket tesz szükségessé a szakma vonzerejének a tehetséges fiatalok szemében történő növelésére. A felsőfokú végzettséget szerzők száma továbbra is gyorsan növekszik, és a régóta várt felsőoktatási reform is elfogadásra került. A folyamatban lévő reformokat széles körű konzultációk és tájékoztató kampányok kísérték. A reformfolyamat célja, hogy a lehető legjobban kiaknázza az érintett szakértők és érdekeltk tudását és tapasztalatát, valamint hogy nagyobb beleszólást adjon a gyakorló szakembereknek.

NÉMETORSZÁG

Az oktatás minden formájában nőtt a részvétel, és javultak az eredmények, a hátrányos helyzetű csoportok esetében is. A társadalmi-gazdasági háttér mindazonáltal továbbra is nagymértékben kihat a tanulmányi eredményekre. A közelmúltban érkezett nagyszámú menekült integrálása nagy kihívást jelent. A menekültek jelentős hányada fiatal és alacsonyan képzett. Egy-egy fiatal népességcsoport csaknem fele kezd felsőfokú tanulmányokba. A felsőoktatás egyre több nemzetközi diákot is vonz, különösen a

természettudományi, műszaki, gépészeti és matematikai szakokon. A jól megalapozott duális képzési rendszer azzal küzd, hogy elegendő tanulót legyen képes vonzani egyes régiókban és ágazatokban. A negatív demográfiai trendekkel együtt ez a képzett munkaerő hiányához vezethet. A fő kihívások kezelése az oktatásba való további beruházásokat kíván meg, amelyek nemzetközi viszonylatban továbbra is alacsony szintűek.

DÁNIA

Dániában alacsony a korai iskolaelhagyók aránya, de a nemek közötti különbség nagyobb, mint a szomszédos országokban. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az egyik legmagasabb az Európai Unióban. Az összes uniós tagállam közül Dániában a legmagasabb a munkaalapú programok keretében szakképzésben tanulók aránya; a felnőttek egész életen át tartó tanulásban való részvételének aránya szintén az egyik legmagasabb az Európai Unióban. Tekintettel arra, hogy Dánia oktatásra fordított kiadásai a legmagasabbak az Európai Unióban, és a közszektorban történő költségcsökkentés és hatékonyságnövelés érdekében, a 2016. évi költségvetési törvény az oktatási ágazat egészében csökkentette a költségvetést. A „Növekedési és fejlesztési stratégia” (*Vækst og Udvikling i hele Danmark*) kifejezésre juttatja az oktatás színvonalának javításának és az iskolai és felsőoktatásban az online tanulás előmozdításának szándékát. Az általános felső középfokú oktatás 2016-os reformjának célja a tudományos színvonal növelése, a felsőoktatásra való megfelelő felkészítés biztosítása és több fiatal ösztönzése arra, hogy a szakképzést válassza.

ÉSZTORSZÁG

Észtország továbbra is jól teljesítő oktatási rendszerrel rendelkezik, az alulteljesítők aránya alacsony, és a gazdasági-társadalmi helyzet kis hatást gyakorol a tanulmányi eredményekre. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az egyik legmagasabb az Európai Unióban. A frissen végzetek foglalkoztatási rátája a gazdasági válságot követően visszatért a korábbi szintre. Észtország az egész életen át tartó tanulás átfogó stratégiáját valósítja meg. Ez új megközelítést hoz a tanulásba, hangsúlyozva az egyéni és társadalmi fejlődést, valamint a készségeknek az oktatás minden szintjén és típusában történő megszerzését. A fő kihívásokat a demográfiai trendekhez való alkalmazkodás, a pedagógusi pálya vonzóbbá tétele, a korai iskolaelhagyás további visszaszorítása, valamint az észt és az orosz nyelvű tanulók közötti teljesítménybeli különbség csökkentése jelentik.

GÖRÖGORSZÁG

A korai iskolaelhagyók és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya jelentősen javult, és jelenleg jobb az uniós átlagnál. A teljesítmény kiábrándító az alapkészségek fiatalok és felnőttek általi megszerzése terén, valamint a szakképzésben és a felnőttoktatásban való részvétel tekintetében. Az oktatásról folytatott nemzeti párbeszéd és az oktatási rendszer felülvizsgálata olyan alapvető problémákra világítanak rá, mint a komoly alulfinanszírozottság, a tanári kar, az esélyegyenlőség és a hatékonyság. A korábbi reformok visszafordításának célja az átláthatóság fokozása volt, az elszámoltathatóság és az értékelés gondot jelent az iskolákban és a felsőoktatásban. Görögország a felsőoktatásra, a szakképzésre és az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó ágazati stratégiákat fogadott el. Ezek végrehajtása kihívást fog jelenteni. A menekültválság hatása a görög oktatási ágazatra egyelőre viszonylag korlátozott maradt, de messzebbre nyúló következményekkel járhat a jövőben.

SPANYOLORSZÁG

A 2016-os politikai patthelyzet lassította az oktatási reformok előrehaladását: az oktatás színvonalának javításáról szóló 2013. évi alkotmányos törvény (LOMCE) jövője kétséges, és továbbra is szünetel a tanári szakma reformja. Spanyolország 2015 óta növelte az oktatási költségvetést, de a korábbi pénzügyi megszorítások együtt csökkentették az esélyegyenlőséget az oktatásban, és az oktatási kiadások elköltésének hatékonysága is javítható. Az „alapfokú szakképzési” programokra jelentkezők és átjelentkezők aránya a várakozások alatt van a megvalósítás első két éve után. Az oktatási, kulturális és sportminisztérium jelentős erőfeszítéseket tesz az iskolai

erőszak megakadályozása és az állampolgári ismeretek oktatásának, valamint az alapvető értékek előmozdítása felé. Egy új diplomás pályakövetési rendszer hivatott segíteni az egyetemi képzések relevanciájának és a diplomások foglalkoztatási rátájának javítását. A kormány lépéseket tesz az egyetemek, vállalkozások és kutatóközpontok közötti együttműködés előmozdítására, de az egyetemi irányítási és finanszírozási rendszerek nem teremtenek kedvező környezetet ehhez.

FINNORSZÁG

A kormány „Jövőkép: Finnország 2025-ben” című stratégiájában hat kulcsfontosságú projektet azonosított a „tudás és oktatás” területén, amelyeket költségvetési konszolidációs környezetben kell megvalósítania. A 15 évesek tanulmányi eredményei még mindig a legjobbak közé tartoznak az Európai Unióban, de mostanában minden csoportban romlottak. A tanterveket az oktatás minden szintjén korszerűsítik. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a legmagasabbak között van az Európai Unióban. Zajlik a felsőoktatás reformja a hatékonyság és relevancia növelése érdekében. A szakképzésben részt vevő tanulók és az egész életen át tartó tanulásban részt vevő felnőttek aránya a legmagasabbak között van az Európai Unióban.

FRANCIAORSZÁG

Franciaországban az oktatás és képzés minden területét és szintjét érintő három átfogó reform van folyamatban. A kötelező oktatás, a felsőoktatás és a szakképzés reformja az esélyegyenlőség és a hatékonyság javítására irányul a korai megelőzés, az együttműködő tanítás és új irányítási modellek révén. A gyermekek teljesítménye nagymértékben társadalmi-gazdasági háttérüktől függ. Túl sok fiatal hagyja el az iskolát kevés képesítéssel vagy képesítés nélkül. Nagy teljesítménybeli szakadékok tátonganak az iskolák között. A hátrányos helyzetű iskolákban kevesebb a tapasztalt tanár, és az iskolai szegregáció társadalmi-gazdasági, képzettségi és bevándorló háttérrel, valamint lakóhelyi szegregációt tükröz. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya magas. A viszonylag alacsony tandíjú és nyílt egyetemi rendszerre mindazonáltal nyomást gyakorol a tanulók egyre növekvő száma. Annak dacára, hogy az alapfokú oktatás nagyobb prioritást kapott, a források még mindig egyenlőtlenül oszlanak meg a különböző oktatási szintek között. Nemzetközi összehasonlításban az egy tanulóra eső összeg jelentősen magasabb a felső középfokú oktatás esetében.

HORVÁTORSZÁG

A korai iskolaelhagyók rendkívül alacsony aránya és a felsőfokú tanulmányokba kezdő szakközépiskolai végzettséggel rendelkezők nagy aránya jelenti a rendszer fő erősségeit. Nemzetközi tanulmányok rámutatnak a 15 évesek számolási és írási-olvasási készségeinek hiányosságaira. A politikai nézeteltérések lelassították a mérföldkövet képező oktatási, tudományos és technológiai stratégia és az azzal párosuló tantervreform végrehajtását. A koragyermekkori nevelésben és gondozásban, valamint a felnőttoktatásban való részvétel rendkívül alacsony a többi uniós tagállamhoz képest. A szakképzés, a felsőoktatás és a felnőttoktatás munkaerő-piaci igényekhez való hozzáigazítása a szociális partnerek közreműködésével kidolgozott képesítési követelmények útján egy dicséretes, de hosszadalmas folyamat, amely még nem hozott kézzelfogható eredményeket.

MAGYARORSZÁG

2015/2016-tól ötről három évre szállították le az óvodai nevelésben történő kötelező részvétel korhatárát, a gyermekek iskolára való jobb felkészítése és későbbi lemorzsolódásuk veszélyének csökkentése érdekében. 2015/2016-ban duális képzési programok bevezetésére került sor a felsőoktatás munkaerő-piaci igényekhez való igazodásának javítása érdekében. A kormány bejelentette, hogy 2017. januártól az önkormányzatoktól az állam veszi át az állami iskolák működtetését, és decentralizálja az állami iskolafenntartó szervezetet. 2016/2017-ben új alaptantern bevezetésére került sor a szakközépiskolák részére, amelyben megnövekedett a szakképzési tantárgyak tanítási óráinak száma. A magyar oktatás

esélyegyenlőségi kihívásokkal küzd. A tanulók teljesítménye összefügg társadalmi-gazdasági háttérükkel, és növelni kell a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák részvételét a befogadó többségi oktatásban. Az oktatásra fordított teljes kormányzati kiadás 12,5%-kal emelkedett 2014-ben.

ÍRORSZÁG

Írország nagyon jól teljesít a korai iskolaelhagyás és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők terén, és jelentős előrehaladást ért el az alapkészségek elsajátításának javítása körében. A közelmúltbeli és gyors gazdasági felépülés által teremtett növekvő pénzügyi tér mérsékli az oktatásra fordított közkiadásokra nehezedő nyomást, és nagymértékben megnövekedett tőkebefektetést tesz lehetővé, például az oktatási infrastruktúra fejlesztésébe. A koragyermekkori nevelés és gondozás költségessége és egész napos rendelkezésre állása továbbra is kihívást jelent. Az esélyegyenlőség és a hátrányos helyzetű csoportok felsőoktatáshoz való hozzáférése még mindig problémát képeznek. A gazdaság egyes ágazataiban (pl. az infokommunikációs technológiák terén) készségbeli hiányosságok tapasztalhatók, és felmerül a felnőtt lakosság további — különösen a további oktatásban és képzésben való részvétel fokozása útján történő — készségfejlesztésének és átképzésének igénye.

OLASZORSZÁG

A 2015. évi iskolareform végrehajtása és a nemzeti iskolaértékelési rendszer bevezetése folyamatban van, és képes lehet javítani a tanulmányi eredményeket. Bár továbbra is az uniós átlag felett van, a korai iskolaelhagyók aránya folyamatosan csökken. A koragyermekkori nevelésben való részvétel aránya magas a 4-6 évesek körében. Nagyobb figyelmet fordítanak a felsőoktatás színvonalára, és az elmúlt években jelentősen javult az állami források egyetemek részére történő juttatásának kerete. Olaszországban a legalacsonyabb az Európai Unióban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30-34 évesek körében. A felsőoktatási rendszer alulfinanszírozott, és az elöregedés, valamint a tanári kar csökkenésének problémájával küzd. Az oktatásból nehéz a munkaerőpiacra lépni, még a magasan képzettek esetében is. Ez „agyelszíváshoz” vezet.

LITVÁNIA

Litvánia megreformálja a pedagógusi pályát annak érdekében, hogy növelje annak vonzerejét, a pedagógusi alapképzés színvonalát, és javítsa a folyamatos szakmai fejlesztést. Litvániában rendkívül alacsony a korai iskolaelhagyók aránya, de a gyermekek olvasási és matematikai készségei elmaradnak az uniós átlagtól. A nemzeti tesztek szerint a 16 évesek csaknem egyötöde nem rendelkezik alapvető tudással és készségekkel. A koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel aránya alacsony az uniós átlaghoz képest, és jelentős különbségek vannak a városi és vidéki területek között. A kormány számos intézkedést hozott a részvételi arányok és a színvonal növelésére. Litvániában a legmagasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az Európai Unióban. A felsőoktatás színvonala és innovációs eredményei, különösen az oktatás színvonala és a humán készségek elsajátítása, valamint a felsőoktatásbeli gyakorlati képzés továbbra is kihívást jelentenek. A felnőttek mindössze elenyésző hányada vesz részt az egész életen át tartó tanulásban. Mivel a szakképzés továbbra sem vonzó a tanulók és szüleik számára, javítani szükséges annak színvonalát és a vállalatokkal való együttműködést.

LUXEMBURG

Luxemburgban 4 éves korától jóformán minden gyermek részt vesz koragyermekkori nevelésben és gondozásban. A közelmúltbeli intézkedések e szolgáltatások színvonalának javítására, különösen a társadalmi-gazdasági hátrányok csökkentésére irányulnak. A korai iskolaelhagyók aránya továbbra is az uniós átlag alatt van, de növekedett 2015-ben. Minden tanuló két idegen nyelvet tanul az alsó középfokú oktatásban. A háromnyelvű oktatás mindazonáltal sok tanuló számára kihívást jelent, és valamennyi iskolai tantárgyban hatással van sikerükre. Az Európai Unióban Luxemburgban a második legmagasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30-34

évesek között, és az ország az elmúlt években jelentősen növelte az ezen ágazatra fordított kiadásait.

LETTORSZÁG

Lettországnak az elmúlt években sikerült számottevően csökkentenie a korai iskolaelhagyók arányát és fejlesztenie az alapkészségekben szerzett jártasságot. Lettország fokozatosan új finanszírozási modellt vezet be a felsőoktatási rendszerben a színvonal jutalmazására szolgáló elemekkel. Az akkreditációval kapcsolatos intézkedések biztatóak, jóllehet a végrehajtás még korai szakaszban van. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya magas, de továbbra is kihívást jelent a tudásintenzív ágazatok diplomásokkal való ellátása és a nemzetközi hallgatók idevonzása. A szakképzés jelentős reformon esik át, de még mindig számottevő mozgáster van a munkaalapú tanulási elemek kiterjesztésében és a tanterv korszerűsítésében. Az oktatásban többrétű kihívást jelent a nemek között megfigyelhető különbség, mivel a nők képesítés és alapkészségekben szerzett jártasság tekintetében jelentősen felülmúlják a férfiakat.

MÁLTA

Málta jelentős beruházásokat hajt végre oktatási és képzési rendszerében. Az iskolai oktatást érintő közelmúltbeli pozitív intézkedések célja a tanterv korszerűsítése, az oktatás színvonalának javítása és a digitális készségek elsajátításának előmozdítása. Az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenet itt könnyebben megy, mint a legtöbb uniós tagállamban. A közelmúltbeli előrehaladás ellenére korai iskolaelhagyók aránya még mindig a második legmagasabb az Európai Unióban, és továbbra is alacsony a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. Az alacsonyan képzett felnőttek egészen életen át tartó tanulásban való részvételének aránya inkább alacsony.

HOLLANDIA

A holland oktatási rendszer az Európai Unió legjobban teljesítői között van a koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvételt, az alulteljesítő 15 évesek és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát tekintve. A felsőoktatás finanszírozási rendszerének változása teret enged a színvonal javításába történő befektetéseknek, de a hozzáférhetőségre és az oktatásbeli egyenlőtlenségekre gyakorolt hatás gondos nyomon követést igényel majd. A pedagógusi pálya vonzóbbá tételére irányuló intézkedések különösen azért fontosak, mert tanárhiány várható. Továbbra is kihívást jelent az oktatási módszereknek a tanulók tanulási igényeihez igazodó differenciálása egyre különbözőbb osztálytermekben annak érdekében, hogy minden tanuló segítséget és motivációt kapjon teljes potenciáljának eléréséhez.

LENGYELORSZÁG

Lengyelország az egyik legjobban teljesítő uniós tagállam a korai iskolaelhagyást és az alapkészségekben való jártasságot tekintve, de kihívásokkal küzd a tantárgyközi készségek oktatása terén. Az új kormány nagyszabású iskolai oktatási reformot indított. A koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel jelentősen nőtt az elmúlt években. A — különösen a három év alatti gyermekekre irányuló — ellátás színvonala mindazonáltal kihívást jelent, és a hozzáférésben továbbra is regionális különbségek mutatkoznak. Az iskolaköteles korhatár 7 évre történő felemelésére vonatkozó közelmúltbeli döntés nem veszi figyelembe a korai tanulás fontosságát alátámasztó nemzetközi bizonyítékokat. Míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya magas, addig a felsőoktatás színvonala és annak munkaerő-piaci használhatósága továbbra is kihívást jelent. A kormány átfogó konzultációs eljárást indított a lengyel felsőoktatási rendszer jövőjéről. A szakképzés színvonala és munkaerő-piaci relevanciája még mindig korlátozott. A duális oktatás egy új formájának bevezetésére kerül sor. A felnőttek egészen életen át tartó tanulásban való részvételének aránya az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban, és a felnőttek alapkészségei viszonylag gyengék, különösen az infokommunikációs technológiák terén. Az integrált képesítési rendszer és a nemzeti képesítési keret bevezetése előrelépést jelent.

PORTUGÁLIA

A portugál kormány intézkedéssorozatát jelentett be, hogy javítsa az oktatásbeli esélyegyenlőséget és fellépjen az iskolai kudarcok ellen. Az oktatásra szánt 2016. évi költségvetés nem növekedett jelentősen az előző évihez képest: a tervek szerint a reformokhoz szükséges pénzügyi forrást a pénzek hatékonyabb elköltése és az évisméltések számának csökkentése biztosítja majd. Az iskolai tantervekben nagyobb szerepet kap az állampolgári ismeretek oktatása és az interkulturális oktatás, valamint erősödik a bevándorlók oktatási rendszerbe való integrálása. Az egyetemisták arányának csökkenése a magasan képzett és más európai országokba kivándorló portugál állampolgárok magas arányával együtt súlyosbítja az ország demográfiai válságát, és gátolhatja versenyképességét. Az új felsőfokú gyakorlati szakképzések növelik a politechnikumok látogatottságát, és új utakat nyitnak az üzleti szektorral való együttműködés előtt.

ROMÁNIA

Románia a kompetenciaalapú tanulás irányába korszerűsíti iskolai tantervét. A korai iskolaelhagyók aránya tovább nőtt 2015-ben, és a harmadik legmagasabb az Európai Unióban. A vidéki területekről, szegény családokból származó és roma tanulók különösen ki vannak téve a lemorzsolódás és az oktatási depriváció kockázatának. Az óvodai nevelésben való részvétel növekedését várják a szegény családok gyermekei tekintetében a feltételes pénzátutalások bevezetését követően. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya nőtt, és az így most igen közel áll a nemzeti célkitűzéshez, de még mindig az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban, és kihívást jelent a felsőoktatás munkaerő-piaci relevanciájának biztosítása. A szakképzési képesítések és tanterv nincsenek kellőképpen összhangban a munkaerő-piaci igényekkel, és a felnőttek egész életen át tartó tanulásban való részvétele a legalacsonyabb az Európai Unióban. Néhány előrelépés dacára az oktatásra fordított közkiadások továbbra is rendkívül alacsonyak.

SVÉDORSZÁG

Svédország jelentős beruházásokat hajtott végre az oktatás és képzés terén, és az oktatásra fordított általános kormányzati kiadások a legmagasabbak között vannak az Európai Unióban. Az Európai Unióban Svédországban az egyik legmagasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30-34 évesek körében, és friss diplomásainak foglalkoztatási rátája rendkívül magas. Az iskolai tanulmányi eredmények az elmúlt évtizedben folyamatosan romlottak az alapkészségekben szerzett jártasság terén. Ez a jövő felnőttei készségeinek romlását jelentheti. A külföldön és a belföldön született tanulók között egyre növekvő teljesítménybeli különbség kihívást jelent: az iskolai szegregációt fokozta valószínűleg a szélesebb iskolaválasztékot kínáló rendszer. Az újonnan érkezett nagyszámú tanuló oktatási rendszerbe való integrálása nagy kihívást jelent; Svédország mindazonáltal sikerrel építhet politikai hagyományára és jelenlegi erőfeszítéseire.

SZLOVÉNIA

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának folyamatos növekedésével és a korai iskolaelhagyók alacsony arányával Szlovénia már teljesítette az „Európa 2020” stratégia szerinti nemzeti célkitűzéseit. Az ingadozó demográfiai trendek nagy kihívást jelentenek egy szilárd iskolahálózat és egy hatékony iskolafinanszírozási rendszer fenntartására nézve. A munkanélküliek körében nőtt a diplomások aránya, ami a fiatalok elhelyezkedési esélyeivel kapcsolatos problémákra utal. A felsőoktatási ágazat reformokon megy keresztül, amelyek célja a diplomások arányának növelése, a nemzetköziesedés ösztönzése és a belső minőségbiztosítás megerősítése. Bár nagyszámú fiatal vesz részt szakképzésben, a fokozottabb munkáltatói részvétel és a munkaerő-piaci elhelyezkedés javítása érdekében új tanuló-szerződéses gyakorlati képzések kerülnek bevezetésre.

SZLOVÁKIA

Az új kormány nagyratörő reformokba kezdett minden oktatási szinten, és 10 éves oktatási stratégia kidolgozásába kezdett. E folyamatok támogatása érdekében kötelezettséget vállalt széles körű konzultációk lefolytatására is. A

gyermekek társadalmi-gazdasági háttere nagymértékben befolyásolja a tanulmányi teljesítményt, és tovább kell növelni a többségi oktatásban részt vevő romák számát. Bár az országban a korai iskolaelhagyók aránya továbbra is alacsony az Európai Unióhoz viszonyítva, 2010 óta romlott, és különösen magas a keleti régiókban és a romák körében. A magasabb részvételi arányok lehetővé tétele érdekében jelenleg zajlik a koragyermekkorai nevelési és gondozási kapacitások megerősítése. Ez különösen a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű gyermekek tanulmányi eredményeire lehet pozitív hatással. Az oktatási eredmények javítása és az oktatásbeli egyenlőtlenségek csökkentése szempontjából alapvető fontosságú lenne a tehetséges fiatalok körében a pedagógusi hivatás vonzerejének növelése és a tanárképzés valamennyi szakaszának megerősítése. A felsőoktatási ágazat átfogó reform tárgyát képezi, amely lefedi az akkreditációt, a finanszírozást, a munkáltatókkal való együttműködést, és növeli a tanulók társadalmi sokszínűségét.

EGYESÜLT KIRÁLYSÁG

Az egyes kihívások kezelésében követett megközelítések terén tapasztalható különbségek ellenére az Egyesült Királyság oktatási rendszere az Oktatás és képzés 2020 keretében nyomon követett számos területen jól teljesít. Az Egyesült Királyságban rendkívül magas a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, és csökken a korai iskolaelhagyók aránya. Más uniós tagállamokhoz képest az Egyesült Királyság jól teljesít a négy éves és annál idősebb gyermekek koragyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétele és az egész életen át tartó tanulásban való felnőtt részvétel terén. Az Egyesült Királyság oktatási rendszerének legfontosabb kihívásait a 15 évesek alapkészségeinek (különösen a matematikának a lányok körében) fejlesztése és a szegény társadalmi-gazdasági háttérű tanulók felsőoktatáshoz való hozzáféréseinek bővítése jelenti. Úton vannak a készségrendszer nagyratörő reformjai a 16 évesnél idősebbek szakképzése mint a felsőoktatással egyenértékű alternatíva színvonalának és átláthatóságának javítása érdekében.

Oktatási és Képzési Figyelő – Országjelentés

Az Oktatási és Képzési Figyelő két kötetből áll: az 1. kötet a tagállamokat összehasonlító és tematikus nézőpontból kidolgozott elemzést, a 2. kötet pedig 28 országjelentést foglal magában. Mindegyik országjelentés tartalmaz egy háttérmagyarázatot, amely az adott országra jellemző témát mutat be:

Ország	Téma
AT	A menekültek integrálása az oktatásba és a képzésbe
BE	A tankötelezettség reformja a Francia Közösségben (<i>Pacte pour un Enseignement d'Excellence, 2015–2025</i>)
BG	Az óvodai és iskolai oktatásról szóló törvény által bevezetett változások
CY	Új minőségbiztosítási és akkreditációs rendszer a felsőoktatás területén
CZ	Roma gyerekek oktatása és befogadó oktatás
DE	A menekültek integrálása az oktatásba és a képzésbe
DK	A menekültek és menedékkérők oktatás általi integrációja
EE	A felső középfokú iskolai hálózat reformja
EL	Országos párbeszéd az oktatásról
ES	Korai iskolaelhagyás és az új alapfokú szakképzési folyamat
FI	A menekültek integrálása az oktatási rendszerbe
FR	Az oktatás és kutatás mobilizálása az erőszakos radikalizálódás elleni küzdelem jegyében
HR	Vita a tantervi reformról
HU	Duális képzés a felsőoktatásban
IE	A készségekre vonatkozó új nemzeti stratégia Írországból („National Skills Strategy 2025 – Ireland’s Future”)
IT	Az oktatás csökkenő finanszírozásának és az oktatási személyzet visszaesésének kezelése
LT	A tanári életpálya vonzerejének növelése
LU	A háromnyelvű oktatás kihívásai
LV	A sajátos nevelési igényű tanulók befogadóbb oktatása
MT	A tanári alapképzés és a szakmai továbbképzés javítása
NL	„Kiváló iskolák”
PL	Az iskolák 2016. évi oktatási reformja
PT	Együttműködés a felsőfokú oktatási intézmények és a vállalkozások között
RO	Vidék – szakadékok a városi oktatásban
SE	Az iskolarendszerbe újonnan érkezett tanulók integrálása
SI	Az összes igény megválaszolására irányuló felsőoktatási reform
SK	Roma gyerekek oktatása és befogadó oktatás
UK	Úton az angliai iskolák teljes autonómiája felé

Oktatási és Képzési Figyelő – Honlap és vizualizációs eszköz

Az Oktatási és Képzési Figyelő 1. és 2. kötete, valamint a Figyelő vizualizációs eszköze és interaktív térképe megtalálható a következő címen:

ec.europa.eu/education/monitor

HOGYAN JUTHAT HOZZÁ AZ EURÓPAI UNIÓ KIADVÁNYAIHOZ?

Ingyenes kiadványok:

- egy példány:
az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>),
- több példány, valamint plakátok, térképek rendelése:
az Európai Unió képviselőin keresztül (http://ec.europa.eu/represent_hu.htm),
nem uniós országokban a küldöttségektől (http://eeas.europa.eu/delegations/index_hu.htm),
a Europe Direct szolgáltatáson keresztül (http://europa.eu/europedirect/index_hu.htm)
vagy a 00 800 6 7 8 9 10 11 telefonszám tárcsázásával (ingyenesen hívható az EU egész területéről) (*).

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Megvásárolható kiadványok:

- az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>).

